TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2010. gada 8. jūlijā *

Lieta C-171/08

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam, ko 2008. gada 21. aprīlī cēla

Eiropas Komisija, ko pārstāv E. Montaguti [*E. Montaguti*] un M. Telliša Romau [*M. Teles Romão*], kā arī P. Gerra e Andrade [*P. Guerra e Andrade*], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

prasītāja,

pret

Portugāles Republiku, ko pārstāv L. Inezs Fernandišs [*L. Inez Fernandes*], pārstāvis, kam palīdz M. Goržau Enrike [*M. Gorjão Henriques*], *advogado*,

atbildētāja.

* Tiesvedības valoda — portugāļu.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ticano [*A. Tizzano*] (referents), tiesneši E. Levits, M. Ilešičs [*M. Ilešič*], M. Safjans [*M. Safjan*] un M. Bergere [*M. Berger*],

ģenerāladvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*],
sekretāre M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 29. oktobra tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2009. gada 2. decembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Prasības pieteikumā Eiropas Kopienu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka, saglabājot *Portugal Telecom SGPS SA* (turpmāk tekstā — "*PT*") valsts un citu valsts iestāžu īpašās tiesības, kas piešķirtas saistībā ar valsts priekšrocību akcijām ("golden shares") *PT*, Portugāles Republika nav izpildījusi EKL 56. un 43. pantā paredzētos pienākumus.

Atbilstošās tiesību normas

Valsts tiesiskais regulējums

2 1990. gada 5. aprīļa Pamatlikuma par privatizāciju (*Lei Quadro das Privatizaçoes*) (1990. gada 5. aprīļa *Diário da República*, I sērija, Nr. 80; turpmāk tekstā — "*LQP*") 15. panta 3. punktā ir paredzēta iespēja izdot priekšrocību akcijas, nosakot:

"4. panta 1. punktā noteiktajā tiesību instrumentā (ar kuru tiek apstiprināti privatizējamā vai par akciju sabiedrību pārveidojamā uzņēmuma statūti) tostarp, ja tas ir valsts interesēs, var izņēmuma kārtā paredzēt priekšrocību akcijas, kuras ir paredzēts saglabāt valsts īpašumā un kuras, neatkarīgi no to skaita, valstij piešķir veto tiesības attiecībā uz statūtu grozījumiem un citiem lēmumiem noteiktā jomā, kas pienācīgā kārtā ir noteikta statūtos."

3 1995. gada 22. februāra Dekrētlikuma Nr. 44/95 par pirmo privatizācijas kārtu 20. panta 1. punktā ir noteikts:

"Gadījumā, ja sabiedrības [*PT*] līgums paredzētu citu akciju ar īpašām tiesībām, nevis priekšrocību akciju esamību, šo akciju vairākums noteikti ir jāsaglabā valstij vai citiem valsts akcionāriem."

PT statūti

4 No lietas materiāliem izriet, ka atbilstoši *PT* statūtu 4. panta 2. punktam šīs sabiedrības pamatkapitālu veido 1 025 800 000 parastās akcijas un 500 A kategorijas akcijas.

5 Saskaņā ar *PT* statūtu 5. panta 1. punktu A kategorijas akciju vairākums ir jāsaglabā valstij vai citam valsts akcionāram un tās papildina noteiktas priekšrocības īpašu tiesību veidā, kuras paredzētas minēto statūtu 14. panta 2. punktā un 19. panta 2. punktā.

6 14. panta 2. punktā un 19. panta 2. punktā šīs īpašās tiesības ir noteiktas šādas:

— vismaz vienai trešdaļai no kopējā administratoru skaita, tostarp valdes priekšsēdētājam, jābūt ievēlētiem ar A kategorijas akciju turētāju balsu vairākumu, proti, ar valsts un citu valsts akcionāru balsu vairākumu;

— no pieciem vai septiņiem ievēlētajiem izpildkomitejas locekļiem, kas izvēlēti no valdes, attiecīgi vienam vai diviem no šiem locekļiem ir jābūt ievēlētiem ar A kategorijas akciju turētāju balsu vairākumu;

— vismaz viena administratora, kurš ir ievēlēts, lai īpaši nodarbotos ar noteiktiem administratīviem jautājumiem, iecelšanai ir jāsaņem vairākums A kategorijas akciju turētāju balsu;

— nevienu pilnsapulces lēmumu par turpmāk uzskaitītajiem jautājumiem nevar apstiprināt pretēji balsu vairākumam, ko veido A kategorijas akciju turētāji:

  — finanšu gada rezultātu pieņemšanu;

  — statūtu grozīšanu un kapitāla palielināšanu;

  — priekšrocību tiesību ierobežošanu vai atņemšanu;

  — kapitāla palielināšanas nosacījumu noteikšanu;

  — obligāciju vai citu vērtspapīru emisiju un to vērtības noteikšanu, ko var atļaut valde, kā arī priekšrocību tiesību ierobežošanu vai atņemšanu akcijās konvertējamo obligāciju emisijas laikā un valdes šāda veida obligāciju emisijas nosacījumu noteikšanu;

— juridiskās adreses maiņu valsts teritorijā;

— atļaujas piešķiršanu iegādāties parastās akcijas, kas atbilst vairāk nekā 10 % no pamatkapitāla, akcionāriem, kuri veic darbību, kura konkurē ar *PT* kontrolēto sabiedrību darbību; un

— turklāt balsu vairākums, kas atbilst A kategorijas akcijām, ir nepieciešams arī attiecībā uz lēmumiem par *PT* politikas galveno mērķu, kā arī pamatprincipu pieņemšanu, kā arī attiecībā uz galveno pamatprincipu noteikšanu tādās politikas jomās kā dalība sabiedrībās vai grupās, iegāde vai cesija, gadījumā, kad ir nepieciešama pilnsapulces iepriekšēja atļauja.

Tiesvedības priekšvēsture un pirmstiesas procedūra

7 Kopš 1992. gada Portugāles telekomunikāciju nozare ir piedzīvojusi plašu pārstrukturēšanas procesu, kura rezultātā 1994. gadā tika dibināta *PT*, ieguldīto kapitāldaļu pārvaldīšanas holdinga sabiedrība, kura tika izveidota pēc vairāku uzņēmumu, kuru kapitāls pilnībā pieder valstij, apvienošanās.

8 *PT* privatizācijas process sākās 1995. gadā. Tas saskaņā ar *LQP* noteikto kārtību notika piecās secīgās kārtās.

9 1995. gada 4. augustā, tā kā Portugāles valstij piederēja 54,2 % no *PT* pamatkapitāla, tika pieņemti šīs sabiedrības statūti.

10 Piektās privatizācijas kārtas nobeigumā bija pārdotas visas *PT* valsts kapitāldaļas, izņemot 500 A kategorijas akcijas, kuras atbilstoši *PT* statūtu 5. panta 1. punktam papildina īpašas tiesības un kuru vairākums atbilstoši Dekrētlikuma Nr. 44/95 20. panta 1. punktam ir piešķirts valstij vai citiem valsts akcionāriem.

11 Komisija 2005. gada 19. decembrī nosūtīja Portugāles Republikai brīdinājuma vēstuli, kurā tai pārmeta EKL 56. un 43. pantā paredzēto pienākumu neizpildi, pamatojoties uz to, ka valstij un citiem publiskiem akcionāriem pieder priekšrocību akcijas, ko papildina īpašas tiesības akciju sabiedrības *PT* pamatkapitālā.

12 Nebūdama apmierināta ar Portugāles Republikas sniegto atbildi 2006. gada 21. februāra vēstulē, Komisija 2006. gada 10. aprīlī šai dalībvalstij nosūtīja argumentēto atzinumu, pieprasot tai divu mēnešu laikā no minētā atzinuma saņemšanas brīža panākt atbilstību šim atzinumam. Portugāles Republika atbildēja ar 2006. gada 24. jūlija vēstuli, apstrīdot pārmesto pienākumu neizpildi.

13 Komisija, uzskatot, ka Portugāles Republika nav veikusi pasākumus, kas vajadzīgi argumentētā atzinuma prasību izpildei, nolēma celt šo prasību.

Par prasību

Par prasības pieņemamību

Lietas dalībnieku argumenti

14 Savā iebildumu rakstā Portugāles Republika vispirms apstrīd prasības pieņemamību divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, tā uzskata, ka Komisija, nepievienojot lietas materiāliem ne tiesību aktus, ne *PT* statūtus, kas ietver noteikumus, kuri precizētu pārmesto pienākumu neizpildi, neesot ievērojusi pierādīšanas pienākuma noteikumus un tādējādi esot pamatojusi savu prasību tikai ar pieņēmumiem.

15 Otrkārt, tā apgalvo, ka prasības pieteikums esot daļēji nepieņemams, ciktāl Komisija savā prasības pieteikumā esot norādījusi jaunus apgalvojumus, kuri nebija ietverti argumentētajā atzinumā, un tādējādi esot paplašinājusi pirmstiesas procedūras stadijā noteikto strīda priekšmetu. Portugāles Republika šajā sakarā it īpaši atsaucas uz statūtos paredzētiem noteikumiem, uz kuru pamata valstij esot palielināta ietekme attiecībā uz izpildkomitejas locekļu izvēli vai tādas īpašas tiesības kā veto tiesības attiecībā uz lēmumiem par nozīmīgu aktīvu pārdošanu, apvienošanos ar citām sabiedrībām un izmaiņām uzņēmuma īpašumā.

16 Komisija noraida visus šos apgalvojumus.

17 Pirmkārt, attiecībā uz pierādīšanas pienākumu tā būtībā apgalvo, ka, ciktāl pārkāpums tiek pārmests Portugāles Republikai, nevis *PT*, pierādījumi attiecībā uz pārkāpumu esot drīzāk saistīti ar minētās dalībvalsts rīcību, nevis *PT* statūtiem. Tādējādi neesot nepieciešams, lai Komisija pievienotu minētos statūtus, lai pierādītu pārmesto pienākumu neizpildi. Katrā ziņā Portugāles Republika jau atbildē uz brīdinājuma vēstuli pati esot atzinusi minēto statūtu noteikumu, kā arī šajos noteikumos paredzēto valsts īpašo tiesību pastāvēšanu un tai pārmesto pārkāpumu esot apstrīdējusi, tieši pamatojoties uz šiem noteikumiem.

18 Otrkārt, attiecībā uz apgalvoto strīda priekšmeta paplašināšanu Komisija apgalvo, ka procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi izmeklēšanas stadijas mērķis ir atklāt iespējamos faktiskos un tiesiskos apstākļus, kuri būtu pietiekami, lai apstiprinātu aizdomas par pārkāpumu, nevis izsmeļoši un detalizēti iztirzāt visus apstākļus, kuri veido pienākuma neizpildi. Komisija uzskata, ka pirmstiesas stadijā tā varēja arī tikai vispārējā veidā norādīt uz valsts īpašajām tiesībām *PT* un pēc tam prasības pieteikumā precizēt apstrīdēšanas saturu.

Tiesas vērtējums

19 Attiecībā uz pirmo iebildi par nepieņemamību vispirms ir jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru procedūrā sakarā ar pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam Komisijai, kurai ir pienākums pierādīt iespējamā pienākuma neizpildi, ir jāiesniedz Tiesai pierādījumi, kas nepieciešami, lai Tiesa varētu pārbaudīt, vai ir notikusi minētā pienākumu neizpilde; Komisija nevar pamatoties ne uz kādiem pieņēmumiem (skat. it īpaši 2003. gada 6. novembra spriedumu lietā C-434/01 Komisija/Apvienotā Karaliste, *Recueil*, I-13239. lpp., 21. punkts, un 2007. gada 14. jūnija spriedumu lietā C-342/05 Komisija/Somija, Krājums, I-4713. lpp., 23. punkts).

20 Tomēr, pat ja tā ir taisnība, ka Komisija savam prasības pieteikumam nav pievienojusi pilnu attiecīgā valsts tiesību akta tekstu, kā arī *PT* statūtus, arī tad gan prasības pieteikumā, gan tam pievienotajā argumentētajā atzinumā Komisija vairākkārt sniedza un izskaidroja minētā tiesiskā regulējuma un minēto statūtu noteikumu, ar kuriem tā pamatoja savu prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi, saturu.

21 Turklāt, kā to savu secinājumu 27. punktā norādīja ģenerāladvokāts, Portugāles valdība nekad nav apstrīdējusi ne šo noteikumu esamību, ne to saturu, ko Komisija ir norādījusi gan pirmstiesas stadijā, gan Tiesā. Pretēji, šī valdība apstiprināja, ka tieši uz šo dokumentu pamata Portugāles valstij pieder *PT* priekšrocību akcijas, ko papildina īpašas tiesības, uz kurām norāda Komisija.

22 Turklāt *PT* statūtu pilnā teksta, kuru lietas dalībnieki iesniedza pēc Tiesas tieša lūguma, interpretācija ļāva konstatēt Komisijas apgalvojumu patiesumu attiecībā uz minēto statūtu noteikumu un valsts īpašo tiesību saturu.

23 Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka Komisija būtu pamatojusies vienīgi uz pieņēmumiem, neiesniedzot Tiesai pierādījumus, kas nepieciešami Portugāles Republikai pārmestās pienākumu neizpildes vērtēšanai.

24 No tā izriet, ka pirmā iebilde par nepieņemamību ir jānoraida kā nepamatota.

25 Attiecībā uz otro iebildi par nepieņemamību ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru prasības par valsts pienākumu neizpildi saskaņā ar EKL 226. pantu priekšmets ir noteikts Komisijas argumentētajā atzinumā tādējādi, ka prasībai ir jābūt pamatotai ar tādiem pašiem motīviem un pamatiem kā šim atzinumam (skat. 2005. gada 8. decembra spriedumu lietā C-33/04 Komisija/Luksemburga, Krājums, I-10629. lpp., 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 Tomēr šī prasība nevar būt tik plaša, lai jebkurā gadījumā pieprasītu pilnīgu sakritību starp iebildumu formulējumu argumentētā atzinuma rezolutīvajā daļā un prasījumos prasības pieteikumā, ja strīda priekšmets, kāds tas ir noteikts argumentētajā atzinumā, nav ticis paplašināts vai grozīts (skat. 2005. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-433/03 Komisija/Vācija, Krājums, I-6985. lpp., 28. punkts, un 2006. gada 7. septembra spriedumu lietā C-484/04 Komisija/Apvienotā Karaliste, Krājums, I-7471. lpp., 25. punkts).

27 Tomēr ir jākonstatē, ka šajā gadījumā Komisija motivētajā atzinumā minēto strīda priekšmetu nav ne paplašinājusi, ne grozījusi.

28 Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka argumentētā atzinuma rezolutīvajā daļā, kā arī prasības pieteikuma prasījumos Komisija ir skaidri norādījusi, ka tā Portugāles Republikai pārmet pienākumu neizpildi, kas izriet no EKL 43. un 56. panta, jo valstij un citiem valsts akcionāriem pieder *PT* priekšrocību akcijas, ko papildina īpašas tiesības.

29 Fakta, ka savā prasības pieteikumā Komisija detalizēti izklāstīja iebildumus, kurus tā vispārējā veidā jau bija norādījusi brīdinājuma vēstulē un argumentētajā atzinumā, atsaucoties uz citām Portugāles valsts īpašām tiesībām *PT*, nav ticis grozīts apgalvotās pienākuma neizpildes priekšmets, un līdz ar to tam nav nekādas ietekmes uz strīda apmēru (šajā ziņā skat. 2003. gada 27. novembra spriedumu lietā C-185/00 Komisija/Somija, *Recueil*, I-14189. lpp., 84.–87. punkts).

30 Ņemot vērā iepriekš minēto, ir jānoraida otrā Portugāles Republikas izvirzītā iebilde par nepieņemamību un līdz ar to Komisijas prasība ir jāatzīst par pieņemamu.

Par EKL 56. un 43. pantā paredzēto pienākumu neizpildi

Lietas dalībnieku argumenti

31 Vispirms, pēc Komisijas domām, *PT* priekšrocību akciju izdošana neizrietot no sabiedrību tiesību parastas piemērošanas un katrā ziņā esot valsts līdzeklis, kas ietilpstot EKL 56. panta 1. punkta piemērošanas jomā.

32 Šajā ziņā Komisija norāda, ka, pretēji tam, ko apgalvo Portugāles iestādes, nevarot uzskatīt, ka attiecīgajām priekšrocību akcijām ir tikai privāts raksturs. Kaut arī īpašās tiesības, kas tās papildina, ir paredzētas tikai *PT* statūtos, šie statūti esot ne vien pieņemti laikā, kad Portugāles valsts kontrolēja sabiedrību, bet arī esot jāskata, ņemot vērā atbilstošos *LQP*, kā arī Dekrētlikuma Nr. 44/95 noteikumus. Tomēr no šiem normatīvajiem dokumentiem izrietot, ka minēto priekšrocību akciju vairākums ir jāpiešķir valstij un tām ir jāpaliek valsts īpašumā, ņemot vērā, ka pretēji privāttiesību priekšrocības akcijām tās nav pārmantojamas.

33 Tāpat Komisija apgalvo, ka, piemērojot EKL 295. pantu, kurā ir paredzēts, ka EK līgums nekādi neietekmē dalībvalstu tiesību aktus, kas reglamentē īpašumtiesību sistēmu, priekšrocību akciju piešķiršana valstij neizslēdzot EKL 56. un 43. panta piemērojamību. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru (skat. it īpaši 2002. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-367/98 Komisija/Portugāle, *Recueil*, I-4731. lpp., 48. punkts, un 1999. gada 1. jūnija spriedumu lietā C-302/97 *Konle*, *Recueil*, I-3099. lpp., 38. punkts) dalībvalstis nevar atsaukties uz to īpašumtiesību sistēmu, lai pamatotu šķēršļus Līgumā paredzētajām pamatbrīvībām, kuri izriet no administratīvo atļauju sistēmas attiecībā uz privatizētiem uzņēmumiem. Tomēr, ciktāl attiecīgās īpašās tiesības piešķir to īpašniekiem veto tiesības attiecībā uz vairākiem lēmumiem, kuri ir jāpieņem *PT*, ar tām tiekot ieviesta šāda administratīvās atļaujas sistēma.

34 Turklāt Komisija īpaši apgalvo, ka ar to, ka Portugāles valstij pieder īpašas tiesības *PT*, tiekot kavēti kā tiešie, tā portfeļa ieguldījumi šajā sabiedrībā un tādējādi tas esot kapitāla brīvas aprites, kā arī brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums.

35 Šīs tiesības īpaši ierobežojot akcionāru iespēju efektīvi piedalīties minētās sabiedrības vadīšanā un kontrolē proporcionāli to akciju vērtībai un atņemot tiem pilnvaras pieņemt stratēģiskus lēmumus, piemēram, par nozīmīgu aktīvu pārdošanu, būtiskiem grozījumiem statūtos, apvienošanos ar citām sabiedrībām un lēmumiem par izmaiņām uzņēmuma īpašumā. Bez tam šādas īpašas tiesības varot arī traucēt iegādāties nozīmīgas *PT* kapitāldaļas, kas arī esot nesaderīgi ar EKL 43. pantu.

36 Turklāt Komisija arī norāda, ka ierobežojumus, kuri izriet no īpašām tiesībām, kas Portugāles Republikai ir *PT*, nevarot pamatot ne ar vienu no mērķiem, uz ko atsaucas valsts iestādes.

37 Pirmkārt, attiecībā uz Portugāles iestāžu minēto nepieciešamību nodrošināt valstij telekomunikāciju tīkla pieejamību krīzes, kara vai terorisma gadījumos, Komisija uzskata, ka, pretēji judikatūrā, it īpaši 2003. gada 13. maija spriedumā lietā C-463/00 Komisija/Spānija (*Recueil*, I-4581. lpp., 71. un 72. punkts), noteiktajām prasībām, šīs iestādes neesot pierādījušas "reālu un pietiekami nopietnu apdraudējumu sabiedrības pamata interesēm", lai attiecīgās darbības varētu pamatot ar drošības un sabiedriskās kārtības aizsardzības iemesliem.

38 Otrkārt, Komisija apstrīd Portugāles Republikas argumentāciju, saskaņā ar kuru, tā kā *PT* esot saglabājusi kabeļu tīklus un vara tīklus, kā arī visu vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību, valsts īpašo tiesību saglabāšana *PT* esot nepieciešama, lai nodrošinātu noteikta līmeņa konkurenci telekomunikāciju tirgū. Pēc Komisijas domām, šāda argumentācija radītu paradoksālu situāciju, kad viens Kopienu konkurences tiesību pārkāpums tiktu pamatots ar citu šo pašu tiesību pārkāpumu, proti, šajā gadījumā, atsaucoties uz apstrīdētajiem Līgumā garantēto pamattiesību ierobežojumiem.

39 Treškārt, tā kā Portugāles Republika tāpat atsaucas uz nepieciešamību izvairīties no kapitāla tirgus traucējumiem, Komisija atgādina judikatūru, it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Portugāle (52. punkts), saskaņā ar kuru ekonomiska rakstura pamatojumi nevarot pamatot ar Līgumu aizliegtus šķēršļus.

40 Visbeidzot, Komisija apgalvo, ka katrā ziņā ar attiecīgajiem ierobežojumiem tiekot pārkāpts samērīguma princips. Īpašo tiesību, kas papildina A kategorijas akcijas, izmantošana neesot pakļauta nevienam nosacījumam, izņemot to, ka šādas tiesības ir jāizmanto, kad to prasa valsts intereses. Tomēr, pat pieņemot, ka šīs dalībvalsts

norādītie mērķi ir leģitīmi, tik lielas rīcības brīvības piešķiršana tai pārsniegtu to, kas ir nepieciešams, lai tos sasniegtu.

41 Portugāles Republika apstrīd apgalvoto pienākumu neizpildi, vispirms apgalvojot, ka attiecīgās akcijas esot tikai privāto tiesību priekšrocību akcijas, kuras nevarot pielīdzināt "golden shares". Dekrētlikumā Nr. 44/95 esot tikai atzīta iespēja paredzēt *PT* statūtos priekšrocību akcijas, nenosakot pienākumu tādas izlaist. Līdz ar to šādu akciju pastāvēšanā esot vainojama tikai pašas sabiedrības, nevis valsts griba.

42 Pēc tam Portugāles iestādes apgalvo, ka akcionāru īpašās tiesības esot pamattiesības, kas ir raksturīgas privāttiesībām vai komercsabiedrību tiesībām, kuru pamats turklāt esot EKL 295. pants. Tiesai esot jāaizsargā minētās tiesības, pat ja tās pieder valsts iestādei. Lai pamatotu šo argumentu, šīs iestādes atgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru pamattiesību aizsardzība ir leģitīmas intereses, kuras principā var attaisnot ierobežojumu Kopienu tiesībās noteiktajiem pienākumiem (2007. gada 18. decembra spriedums lietā C-341/05 Laval un Partneri, Krājums, I-11767. lpp., 91.–93. punkts).

43 Turklāt Portugāles Republika pakārtoti apgalvo, ka, pat pieņemot, ka aplūkoto priekšrocību akciju pastāvēšanā būtu vainojama valsts, tas tomēr neesot aizliegts ierobežojums EKL 56. un 43. panta izpratnē, ņemot vērā faktu, ka minētās akcijas neesot valsts pasākums, kura mērķis būtu regulēt tirdzniecību vai kavēt pakalpojumu vai kapitāla brīvu apriti. Līdz ar to šī dalībvalsts lūdz Tiesu šajā gadījumā apsvērt 1993. gada 24. novembra sprieduma apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck* un *Mithouard* (*Recueil*, I-6097. lpp.) pamatā esošās loģikas piemērošanu šim gadījumam. Ņemot vērā faktu, ka šajā gadījumā runa esot par nediskriminējošiem pasākumiem, kas ietekmējot sabiedrības daļu pārvaldīšanas kārtību, nevis šo daļu iegādes kārtību,

nekāds kapitāla brīvas aprites vai brīvības veikt uzņēmējdarbību pārkāpums neesot iespējams.

44 Portugāles iestādes arī uzsver, ka, pat pieņemot, ka īpašās tiesības *PT* ir Līgumā garantēto un Komisijas minēto pamatbrīvību ierobežojums, šāds ierobežojums būtu pamatots.

45 Šis pamatojums balstītos, pirmkārt, uz faktu, ka *PT* ir nozīmīgu transporta un telekomunikāciju izplatīšanas infrastruktūru īpašnieks un līdz ar to īpašās tiesības atbilst drošības un sabiedriskās kārtības apsvērumiem, lai nodrošinātu telekomunikācijas pakalpojumu sniegšanu krīzes, kara, terorisma, dabas risku, kā arī citu draudu gadījumā. Šajā sakarā minētā dalībvalsts precizē, ka, pretēji Komisijas sniegtajai interpretācijai minētajā spriedumā lietā Komisija/Spānija, pamatojums, kas ir saistīts ar šādiem apsvērumiem, neesot atkarīgs no esošiem draudiem sabiedrības pamata interesēm.

46 Otrkārt, aplūkoto ierobežojumu kā primāru vispārējo interešu iemeslu pamatojot arī nepieciešamība telekomunikāciju tirgū nodrošināt noteiktu konkurences līmeni, kā arī izvairīties no iespējamiem kapitāla tirgus traucējumiem.

47 Visbeidzot, pēc Portugāles Republikas domām, valstij piešķirtās īpašās tiesības esot samērīgas attiecībā uz mērķiem, ko tās tiecas sasniegt. Šīs tiesības attiecoties tikai uz īpašām un iepriekš noteiktām situācijām un neatšķiroties no *a posteriori* iebildumu sistēmas. Līdz ar to tiekot noteikta kārtība, kura esot pielīdzināma tai, kas ir 2002. gada 4. jūnija sprieduma lietā C-503/99 Komisija/Beļģija (*Recueil*, I-4809. lpp.) priekšmets, ko Tiesa esot atzinusi par saderīgu ar Līgumu.

Tiesas vērtējums

— Par EKL 56. pantā paredzēto pienākumu neizpildi

48 Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru EKL 56. panta 1. punkts principā aizliedz ierobežojumus kapitāla brīvai apritei starp dalībvalstīm (skat. it īpaši 2006. gada 28. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-282/04 un C-283/04 Komisija/Nīderlande, Krājums, I-9141. lpp., 18. punkts un tajā minētā judikatūra).

49 Tā kā Līgumā jēdziens "kapitāla aprite" EKL 56. panta 1. punkta nozīmē nav definēts, Tiesa ir atzinusi par vērtīgu norādi uz kapitāla aprites nomenklatūru, kas minēta Padomes 1988. gada 24. jūnija Direktīvas 88/361/EEK par [EK] līguma 67. panta [kas atcelts ar Amsterdamas līgumu] īstenošanu (OV L 178, 5. lpp.) I pielikumā. Tiesa ir nospriedusi, ka kapitāla aprite EKL 56. panta 1. punkta izpratnē tostarp ir tā sauktie "tiešie" ieguldījumi, proti, ieguldījumi ar līdzdalību uzņēmumā, iegādājoties tā akcijas, kas dod iespēju efektīvi piedalīties tā vadīšanā un kontrolē, kā arī tā sauktie "portfeļa" ieguldījumi, proti, investīcijas, iegādājoties vērtspapīrus kapitāla tirgū, kas realizētas vienīgi ar nodomu veikt kapitāla ieguldīšanu, bez nodoma ietekmēt uzņēmuma

vadīšanu un kontroli (skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās Komisija/Nīderlande, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).

50 Attiecībā uz šiem ieguldījumu veidiem Tiesa ir precizējusi, ka valsts pasākumi, kas var kavēt vai ierobežot akciju iegūšanu attiecīgajos uzņēmumos vai kas var atturēt citu dalībvalstu investorus no kapitāla ieguldīšanas tajos, ir uzskatāmi par "ierobežojumiem" EKL 56. panta 1. punkta izpratnē (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Portugāle, 45. un 46. punkts; 2002. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-483/99 Komisija/Francija, *Recueil*, I-4781. lpp., 40. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Spānija, 61. un 62. punkts; 2003. gada 13. maija spriedumu lietā C-98/01 Komisija/Apvienotā Karaliste, *Recueil*, I-4641. lpp., 47. un 49. punkts; 2005. gada 2. jūnija spriedumu lietā C-174/04 Komisija/Itālija, Krājums, I-4933. lpp., 30. un 31. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās Komisija/Nīderlande, 20. punkts).

51 Šajā gadījumā Portugāles Republika apstrīd apstrīdētā pasākuma kā valsts pasākuma raksturu iepriekšējā punktā minētās judikatūras izpratnē, apgalvojot aplūkoto priekšrocību akciju privāto raksturu, kuru noteikšana *PT* statūtos esot izrietējusi tikai no šīs sabiedrības, nevis valsts gribas.

52 Šajā sakarā ir jānorāda, ka ir pilnīgi skaidrs, ka *LPQ* un Dekrētlikumā Nr. 44/95 ir tikai atzīta iespēja *PT* sabiedrības līgumā paredzēt priekšrocību akcijas un ka šīs akcijas ir izlaistas un piešķirtas valstij saskaņā tieši ar šīs sabiedrības statūtu noteikumiem, kuri pieņemti, piemērojot šos tiesību aktus.

53 Tomēr, kā to arī tiesas sēdē apstiprināja pašas Portugāles iestādes, minētie noteikumi tika pieņemti 1995. gada 4. aprīlī, proti, ne tikai tūlīt pēc minētā dekrētlikuma pieņemšanas, bet arī laikā, kad Portugāles Republikai piederēja lielākā daļa *PT* pamatkapitāla un kontrole pār šo sabiedrību.

54 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka tā ir pati Portugāles Republika, kura, pirmkārt, kā likumdevējs atļāva *PT* priekšrocību akciju izlaišanu un, otrkārt, kā valsts iestāde, piemērojot *LQP* 15. panta 3. punktu un Dekrētlikuma Nr. 44/95 20. panta 1. punktu, nolēma noteikt *PT* priekšrocību akcijas, piešķirt tās valstij un definēt īpašās tiesības, kas tās papildina.

55 Turklāt ir arī jākonstatē, kā to savu secinājumu 62. punktā norādīja ģenerāladvokāts, ka minēto priekšrocību akciju izlaišana nav sabiedrību tiesību parastas piemērošanas rezultāts, ciktāl *PT* paredzētās priekšrocību akcijas, atkāpjoties no Portugāles Komercsabiedrību kodeksa, ir paredzēts paturēt valsts īpašumā un tātad tās nav pārmantojamas.

56 Līdz ar to ir jāuzskata, ka minēto priekšrocību akciju izlaišanā ir vainojama valsts un tātad šī izlaišana ietilpst EKL 56. panta 1. punkta piemērošanas jomā.

57 Tālāk, attiecībā uz valsts *PT* priekšrocību akciju, kuras paredzētas valsts tiesību aktos un minētās sabiedrības statūtos, pārvaldīšanas sistēmas ierobežojošo raksturu ir jākonstatē, ka šāda sistēma var atturēt citu dalībvalstu uzņēmējus veikt ieguldījumus šīs sabiedrības kapitālā.

58 Atbilstoši šai sistēmai piekrišana ievērojamam skaitam nozīmīgu lēmumu attiecībā uz *PT*, kuri ir uzskaitīti šī sprieduma 6. punktā un attiecas gan uz daļu, kuras pārsniedz 10 % no sabiedrības pamatkapitāla, iegādi, gan tās vadīšanu, ir atkarīga no Portugāles valsts nolīguma, ņemot vērā, kā tas ir prasīts *PT* statūtos, ka šos lēmumus nevar apstiprināt bez A kategorijas akcijām piešķirto balsu vairākuma.

59 Šajā sakarā turklāt ir jāprecizē, ka šāds vairākums tiek prasīts ikvienam lēmumam par grozījumiem *PT* statūtos tā, ka Portugāles valsts ietekmi uz *PT* var samazināt tikai tad, ja pati valsts tam piekrīt.

60 Tas, ka Portugāles valstij pieder šīs priekšrocību akcijas, ciktāl tās piešķir šai dalībvalstij ietekmi uz *PT* vadīšanu, kuru nepamato tai šajā sabiedrībā piederošo daļu apmērs, var atturēt citu dalībvalstu uzņēmējus no tiešu ieguldījumu veikšanas *PT*, ciktāl tie proporcionāli savu daļu vērtībai nespēj piedalīties šīs sabiedrības pārvaldē un kontrolē (skat. it īpaši 2007. gada 23. oktobra spriedumu lietā C-112/05 Komisija/Vācija, Krājums, I-8995. lpp., 50.–52. punkts).

61 Tāpat aplūkoto īpašo akciju sadalījumam var būt atturoša ietekme uz portfeļa investīcijām *PT*, ciktāl iespējams Portugāles valsts atteikums apstiprināt būtisku lēmumu, kuru attiecīgās sabiedrības struktūras ir iesniegušas, atbildot uz tās interesēm, var apdraudēt minētās sabiedrības akciju vērtību un tādējādi — ieguldījuma šajās akcijās pievilcību (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās Komisija/Nīderlande, 27. punkts).

62 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka tas, ka Portugāles valstij pieder attiecīgās priekšrocību akcijas, ir ierobežojums kapitāla brīvai apritei EKL 56. panta 1. punkta izpratnē.

63 Šādu konstatējumu nevar apstrīdēt ar argumentiem, uz kuriem atsaucas Portugāles iestādes, attiecībā uz EKL 295. panta piemērojamību šim gadījumam, kā arī attiecībā uz iespējamo loģiku, kura ir iepriekš minētā sprieduma apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard* pamatā.

64 Pirmkārt, attiecībā uz EKL 295. pantu, saskaņā ar kuru "[..] Līgums nekādi neietekmē dalībvalstu tiesību aktus, kas reglamentē īpašumtiesību sistēmu", pietiek atgādināt, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru minētais pants neatbrīvo dalībvalstīs pastāvošās īpašumtiesību sistēmas no Līguma pamatnoteikumiem un līdz ar to uz šo pantu nevar atsaukties, lai pamatotu šķēršļus Līgumā paredzētajām brīvībām, kurus rada dalībvalstu priekšrocības, kas papildina to akcionāra statusu privatizētā uzņēmumā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Spānija, 67. punkts un tajā minētā judikatūra).

65 Otrkārt, attiecībā uz iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard* ir jānorāda, ka aplūkotie pasākumi nav līdzīgi tiesiskajam regulējumam attiecībā uz tirdzniecības veidiem, kuri šajā spriedumā ir uzskatīti par tādiem, kas ir atbrīvoti no EKL 28. panta piemērošanas.

66 Atbilstoši minētajam spriedumam tādu valsts tiesību normu piemērošana citu dalībvalstu izcelsmes precēm, ar ko šajā dalībvalstī ierobežo vai aizliedz dažus tirdzniecības veidus, kas, pirmkārt, attiecas uz visiem iesaistītajiem uzņēmējiem, kuri darbojas valsts teritorijā, un, otrkārt, kā juridiski, tā faktiski vienādi skar valsts preču un citu dalībvalstu izcelsmes preču tirdzniecību, nav tāda, kas ierobežo tirdzniecību

starp dalībvalstīm. Tā iemesls ir tas, ka šī piemērošana neliedz citu dalībvalstu izcelsmes ražojumiem pieeju tirgum vai netraucē šo pieeju vairāk nekā vietējiem ražojumiem (1995. gada 10. maija spriedums lietā C-384/93 *Alpine Investments*, *Recueil*, I-1141. lpp., 37. punkts).

67 Šajā gadījumā, pat ja tā ir taisnība, ka aplūkotie ierobežojumi vienādi ir piemērojami gan rezidentiem, gan nerezidentiem, tomēr ir jākonstatē, ka tie ietekmē personas, kas iegūst kapitāldaļas, statusu kā tādu un tādējādi var atturēt investorus no citām dalībvalstīm veikt šādus ieguldījumus un attiecīgi ietekmēt pieeju tirgum (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Spānija, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

68 Tā kā tas ir precizēts, ir jāpārbauda, vai un, nepieciešamības gadījumā, kādos apstākļos strīdīgais ierobežojums varētu tikt atzīts, pamatojoties uz Portugāles Republikas minētajiem pamatiem.

69 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts pasākumus, kuri ierobežo kapitāla brīvu apriti, var pamatot ar EKL 58. pantā minētajiem iemesliem vai ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, ar nosacījumu, ka tie atbilst nosprausto mērķu īstenošanai un nepārsniedz mērķa sasniegšanai nepieciešamo (skat. iepriekš minēto 2007. gada 23. oktobra spriedumu lietā Komisija/Vācija, 72. un 73. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

70 Vispirms, attiecībā uz pamatojumiem, kuri ir pamatoti ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, uz ko atsaucas Portugāles iestādes, ir jāatgādina, ka Tiesa ir iepriekš nospriedusi, ka vēlme konkrētā tirgū nodrošināt konkurences apstākļus nav

uzskatāma par pietiekamu attaisnojumu kapitāla brīvas aprites ierobežošanai (iepriekš minētais spriedums lietā Komisija/Itālija, 36. un 37. punkts, kā arī 2008. gada 14. februāra spriedums lietā C-274/06 Komisija/Spānija, 44. punkts).

71 Tāpat attiecībā uz nepieciešamību izvairīties no iespējamiem kapitāla tirgus traucējumiem pietiek norādīt, kā to darīja Komisija, ka šis mērķis izriet no ekonomiska rakstura iemesliem, kuri saskaņā ar pastāvīgo judikatūru nevar būt pamats kapitāla brīvas aprites ierobežojumam (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Portugāle, 52. punkts).

72 Tālāk, attiecībā uz EKL 58. pantā atļautajām atkāpēm nevar noliegt, ka Portugāles iestāžu norādītais mērķis nodrošināt telekomunikācijas tīklu pieejamību krīzes, kara vai terorisma gadījumos var būt valsts drošības apsvērums (pēc analoģijas attiecībā uz nodrošināšanu ar elektrību skat. iepriekš minēto 2008. gada 14. februāra spriedumu lietā Komisija/Spānija, 38. punkts) un, iespējams, var būt pamats kapitāla brīvas aprites ierobežojumam.

73 Tomēr ir skaidrs, ka valsts drošības prasības kā atkāpe no kapitāla brīvas aprites pamatprincipa ir jāinterpretē šauri, tā, ka to piemērojamību katra dalībvalsts nevar noteikt vienpusēji, bez Eiropas Savienības iestāžu kontroles. Tādējādi atsaukties uz valsts drošību var tikai tādu reālu un pietiekami nopietnu apdraudējumu gadījumā, kas skar sabiedrības pamatintereses (skat. it īpaši 2000. gada 14. marta spriedumu lietā C-54/99 *Église de scientologie*, *Recueil*, I-1335. lpp., 17. punkts).

74 Tomēr, tā kā Portugāles Republika vienīgi minēja šo iemeslu, neprecizējot apsvērumus, kuru dēļ tā uzskata, ka valsts privilēģiju akcijas ļautu izvairīties no šāda

sabiedrības pamata interešu apdraudējuma, pamatojumam saistībā ar valsts drošību šajā gadījumā nevar piekrist.

75 Pilnības labad attiecībā uz aplūkotā ierobežojuma samērīgumu ir jānorāda, ka pretēji tam, ko apgalvo Portugāles iestādes, īpašo tiesību, kuras ar *PT* priekšrocību akcijām ir piešķirtas Portugāles valstij, izmantošana nav pakļauta nevienam nosacījumam vai īpašam un objektīvam apstāklim.

76 Ja *LQP* 15. panta 3. punktā ir noteikts, ka *PT* priekšrocību akciju, kuras valstij piešķir īpašas pilnvaras, izlaišana ir pakļauta nosacījumam, kurš, formulēts diezgan vispārīgi un neprecīzi, prasa valsts interešu apsvērumus, ir jākonstatē, ka ne šajā likumā, ne *PT* statūtos nav noteikti kritēriji attiecībā uz apstākļiem, kuros minētās īpašās pilnvaras var tikt izmantotas.

77 Šāda neskaidrība ir būtisks kapitāla brīvas aprites pārkāpums, jo tā attiecībā uz šādu pilnvaru izmantošanu piešķir valsts iestādēm tik plašu rīcības brīvību, ka šo brīvību nevar uzskatīt par samērīgu attiecībā uz nospraustajiem mērķiem (šajā ziņā skat. 2009. gada 26. marta spriedumu lietā C-326/07 Komisija/Itālija, Krājums, I-2291. lpp., 51. un 52. punkts).

78 Līdz ar to ir jākonstatē, ka, saglabājot tādas īpašās tiesības *PT*, kādas minētās sabiedrības statūtos ir paredzētas valsts un citu valsts iestāžu interesēs un ir piešķirtas saistībā ar valsts priekšrocību akcijām ("golden shares") *PT*, Portugāles Republika nav izpildījusi tai EKL 56. pantā paredzētos pienākumus.

— Par EKL 43. pantā paredzēto pienākumu neizpildi

79 Komisija arī lūdz, lai tiktu atzīta Portugāles Republikas EKL 43. pantā paredzēto pienākumu neizpilde, jo valsts priekšrocību akcijas *PT* var traucēt dalību šīs sabiedrības kontrolē.

80 Šajā sakarā pietiek norādīt, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiktāl, ciktāl attiecīgie valsts pasākumi ietver brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumus, šādi ierobežojumi ir tiešas sekas iepriekš aplūkotajiem kapitāla brīvas aprites ierobežojumiem, no kuriem tie nav atdalāmi. Tādējādi, tā kā ir ticis atzīts EKL 56. panta 1. punkta pārkāpums, nav nepieciešams atsevišķi pārbaudīt attiecīgos pasākumus no Līguma noteikumu par brīvību veikt uzņēmējdarbību viedokļa (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās Komisija/Nīderlande, 43. punkts).

Par tiesāšanās izdevumiem

81 Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest Portugāles Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā šai dalībvalstij spriedums ir nelabvēlīgs, jāpiespriež Portugāles Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) saglabājot tādas īpašās tiesības *Portugal Telecom SGPS SA*, kādas minētās sabiedrības statūtos ir paredzētas valsts un citu valsts iestāžu interesēs un ir piešķirtas saistībā ar valsts priekšrocību akcijām ("golden shares") *Portugal Telecom SGPS SA*, Portugāles Republika nav izpildījusi tai EKL 56. pantā paredzētos pienākumus;

2) Portugāles Republika atlīdzina tiesāšanās izdevumus.

[Paraksti]